

Romantizm: Moderniteye Rağmen Modernlik

“Türkçe olarak arama motorlarından birine Romantizm yazdığınızda karşınıza çıkan görüntülere bir bakın. Karşınıza kırık kalpler, kanlı gözyaşları, şiir dizeleri dışında pek de bir şey çıkmayacaktır. Şimdi bir de aynı aramayı İngilizce, Fransızca ve Almanca yapın. Sadece Türkiye’de değil diğer tüm kültürlerde de birbirinden oldukça farklı sonuçlarla karşılaşacağınız kesin.”¹ İçinde yaşadığımız kültürün modernlik tecrübesiyle de birebir bağlantılı biçimde özellikle Türkiye’de Romantizm sadece bir ruh hali olarak tabir edilebilecek basit bir düzeyde algılanmış ve maalesef bugüne kadar da aynı yerde kalmıştır. Diğer pek çok kültürdeyse romantizm daha çok sanat ve şiir merkezli bir –izm olarak görülmüştür. Tüm bu tanımlar kendi içinde tutarlı olsa da romantizmi yada romantik duruşu tam anlamıyla içerdiğini söyleyemeyiz. Romantizm temsilcileri dolayısıyla her ne kadar sanatla ilgili bir düşünce biçimi olarak görülse de, içinde barındırdığı öze hayata karşı bir duruş, estetik, felsefe ve dünya görüşüdür.

Tam da bu yüzden romantizm her kültürde hatta her ülkede farklı biçimde yorumlanmış ve tecrübe edilmiştir. Çünkü her kültür moderniteyi ve getirilerini farklı tecrübe etmiş ve yorumlamıştır. Romantizm akli merkeze koyan moderniteye karşı, insanın tüm melekelerinin eşitliğini savunan modernite karşıtı modernizmdir. Modernlik bağlamında tüm romantiklerden ayrı bir tarafta duranlar ise Alman Romantikleridir kuşkusuz. Özellikle Erken Alman Romantikleri (Frühromantiker) Kant sonrası Alman idealizminin içinde yer alan bir grup düşünürdür. August Wilhelm, Friedrich Schlegel, Novalis, Friedrich Schelling, Friedrich Schlegel, Ludwig Tieck, Caroline Schlegel-Schelling, Dorothea Schlegel Erken Alman Romantiklerinin en bilinenleridir. Bunun yanında Modern Alman Felsefesi ve hatta Postmodern pek çok düşüncenin kaynağını da Alman Romantiklerinde bulmak mümkündür. “Felsefi anlamda Kant ve Hegel arası geçiş noktasında bulunan Alman Romantikleri özellikle Yunan düşüncesi ve duruşunu canlandırmasıyla bir yandan da Rönesansa göz kırpan bir düşünce biçimidir.”²

“Aslında tek bir romantizmden söz etmek oldukça güçtür...İngiltere’de Romantizm, tamamen estetik bir hareketti. Fransa’da ise Rousseau’dan ilham alan romantizm daha çok toplumsal eleştiriydi. Almanya’da ise Romantizm estetik bir hareket olarak ortaya çıkmış; ama kısa zamanda genişleyerek, bir dünya görüşü ve hatta bir yaşama biçimi haline gelmiştir. İşin doğrusu, romantik amentü olarak adlandırılabilir tek bir inançlar toplamından söz etmenin oldukça güç olduğudur.”³

Aydınlanmanın hemen ertesinde ortaya çıkan Romantik karşı duruşun saldırdığı ilk ve en temel şey aydınlanmanın akıldır. Aklı ve bunun sonucu olan bireyselliği varoluş noktasında temele yerleştiren aydınlanma düşüncesine karşılık Romantik duruş, akli insanın varoluşunda hak ettiği yere geri koyup, onun duygu, düşünce, his, beceri gibi diğer melekeleriyle birlikte var olduğunu kanıtlama çabasıdır.

---

¹ Besim F. Dellaloğlu’na ithafla

² Besim F. Dellaloğlu, Romantik Muamma, Ayrıntı Yayınları, 2010.

³ Allan Megill, Aşırılığın Peygamberleri, Çev. Tuncay Birkan, Bilim ve Sanat, Ankara, 1998, syf.31.

Besim F. Dellalođlu'nun romantik dűşüncenin önemini vurgulaması anlamında değerli bir kaynak olan "Romantik Muamma"da tespit ettiđi gibi; "Romantizmin önemi, Batı dűşüncesi ve yaşam biçimini dönüştüren bir dűşünce hareketi olmasında yatar...Romantik dűşünce, modernin içinden çıkmış en özgün, en karmaşık, en etkili yaklaşımlardan biridir."

Romantik duruş öylesine kendine has bir öz barındırır ki, bırakın romantizmi ülke ülke ayırmayı, her kültürün içinden çıkan romantikler bile birbirinden tamamen bağımsız bir profil çizerler. Bunun ispat için sadece Alman Romantiklerini ve üretim yaptıkları alanları (felsefe, şiir, tiyatro, hermeneutik) incelemek yeterli olacaktır.

Tam da bu yüzden Romantizm formüleştirelememiş daha da ileri gidersek -izm haline getirilememiş bir duruştur. Temeli bu kadar sağlam olan Romantik duruşun böylesine sallantılı bir zeminde hareket etmesinin yegane sebebi ise Romantizmin en mühim talebi olan öznellik ilişkisidir. Bir yandan modernitenin akıl merkezli bireyine tepki gösteren romantikler, bir yandan da öznellik taşıyan bu bireyi içten içe arzularlar. Bir nevi Descartes'in öznesine karşı öznellik talebi olarak formüle edilebilecek romantizm dűşüncesi tarihsel olarak bakıldığında, istediği etkiyi yaratamasa da çıkış noktası olan moderniteye karşı modern olma talepleri ile kendisinden sonra gelen sanatsal ve felsefi tüm üretimi etkilemiş hatta onların ortaya çıkışına sebep olmuştur. İşte tam da bu yüzden Besim F. Dellalođlu'nun Romantik Muamma'da tespit ettiği gibi Habermas'ın Modernlik için kullandığı tanımla; "Romantizm bitmemiş bir projedir."

Ani Ceylan